

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Веселин Божков Панайотов

(член на Научно жури съгласно Заповед на Ректора на Шуменския университет
„Епископ Константин Преславски № РД-16-139/14. 07. 2017 г.)

относно документите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” на ШУ „Епископ Константин Преславски“ по: Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Теория и история на литературата),

Конкурсът е обявен законно (съгласно чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и чл. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България) в „Държавен вестник”, бр. 39/16. 05. 2017 г.. Единствен кандидат за конкурса е доц. д-р Евдокия Боянова Борисова.

Доц. д-р Евдокия Боянова Борисова работи в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски” от 2004 г. Тя е доцент от 2008 г., а доктор (Теория и история на литературата) от 2001 г. Преподава Теория на литературата и Най-нова българска литература.

В началото искам да изкажа своята увереност в две неща: първо, Евдокия Борисова отдавна трябваше да е професор и, второ, тя е литературовед фанатик (което означава, че е работохолик и цялото ѝ съзнание е обърнато към литературата в различните ѝ форми). Казано така на едро, а и ако се изброят изследванията ѝ, уважаемият читател може да си помисли, че става въпрос за графомания, но ние трябва да си дадем сметка колко различни са посоките, в които се изявява авторката. Балканските автори, телевизионните сериали, мелодрамата, паралитературата, университетското образование, пътеписите и пр. Всички те са написани на жив и понякога полемичен език (да обърнем внимание на обилието от риторични въпроси), който език предполага ангажиране на читателя и отваря пространства за диалози и спорове (което аз ще направя по-нататък). Мисля, че няма голям текст на доц. Борисова, който да не е обърнал внимание на литературната критика или на филологическата колегия (това всъщност се вижда от многобройните цитации на авторката в периодиката и изследванията). Мога да добавя към това присъствието на Евдокия Борисова както в литературните и литературоведски кръгове в

България, така и в създаването на студентски такива (във всеки един момент около нея кипи от млади хора – филолози, журналисти, библиотекари). Като отчетем също така страстта ѝ към пътешествията (и описанието им) и телевизията (и дълбаенето в сериалите), ще трябва да си зададем въпроса, кога всъщност тя си почива? Но... стига ѝ тази награда! Ще премина по същество.

Навярно широката читателска аудитория познава доц. Евдокия Борисова като вещ познавач на творчеството на Нобеловия лауреат Орхан Памук (Вж. Е. Борисова „*На ръба на Изтока и Запада. Романите на Орхан Памук*” – 2011 г.). По мнението на колеги в България и Турция такъв текст за известния писател не е публикуван и следователно можем да смятаме, че в тази част от балканската литература доц. Борисова е най-добрият специалист¹. Още в това изследване авторката засяга въпроса за мястото на О. Памук в балканската/европейската литература. Съпоставката на неговото творчество с писатели като: Итало Калвино, Г. Флобер, Х. Л. Борхес, П. Остър, У. Еко, определено като „влияние” някак си подсказва кое е модел и кое е подражание.

ОПИСАНИЕ НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ

За участие в конкурса доц. Борисова е представила три обемни монографии (като четвърта тук трябва да бъде добавено и изследването върху паралитературата, в чийто авторски екип е Е. Борисова), 55 студии и статии, три учебни помагала, 7 рецензии. От тази значителна продукция като хабилитационен труд е посочено изданието „*Литературите ни. Романът на Изтока със Запада в балканските литератури*”. Поради стечение на обстоятелствата в последните години се наложи аз също да се занимавам с въпроси на балканската история и интеркултурните комуникации на Балканите. Ето защо оценявам темата на труда като изключително интересна, навременна и важна от гледна точка на етнопсихологията на нашите народи. Все си мисля, че голяма част от политическите грешки и неудачите в културата на отделните държави се дължат на „балкански комплекс за малоценност”. Той ни е наложен отвън, но пък ние сме го възприели като истина и се движим по пътя, който ни е предначертан. При това скритата сегрегация е очевадна: бедността на Балканите е мръсна и долна, а в Индия и Непал е духовна; тук се избиваме по варварски начин, а в Ирландия, в Италия и в Испания (ИРА, Червените бригади, ЕТА) по напълно цивилизован. С това отклонение всъщност искам да

¹ Чавдарова Д. За Орхан Памук – с любов. – сп. Любословие, кн. 12, 2012, с. 209-214.

възстановя една справедливост – равни сме на другите в Европа! И да отбележа навременността на книгата, нейната актуалност. Разбира се, аз бих искал да споря и с посочените източници, и с някои постановки или изрази, като съм уверен, че още едно мнение никога не е излишно. Така например мисля, че заглавието би могло да бъде само „*Литературите ни*“ и това щеше пак да е интригуващо за читателя, пак щеше да включва балканските литератури, но и европейските²! Така щеше да има една принципна равнопоставеност между двете – една изходна позиция, която елиминира всякакви комплекси. Добавената метафора: *Романът на Изтока със Запада в балканските литератури* вече дели нещата на източни и западни (не е ясно къде сме ние), но няма няма разлика между френските, испанските и английските романи? Защо различията между тях да са маловажни, а тези с гръцките, турските, хърватските, българските романи да са надменно значими? Като познавам обаче въображението и перото на доц. Борисова приемам и нейната метафора като си представям, че тя има предвид именно това, което аз си мисля.

Изследването на Евдокия Борисова „*Литературите ни. Романът на Изтока със Запада в балканските литератури*„ задава повече въпроси, отколкото дава отговори. Може би защото е посветено на проблеми отдавна премълчавани, загатвани несмело или споделяни в тесния кръг на специалистите и интелектуалците. Книгата чрез своето заглавие отговаря поне на два от тях: има ли балканска литературна общност и дали тя е мешавица от западни и източни елементи? На втория въпрос е отговорено елегантно метафорично с обтекаемото понятие „роман“ (вариант „романс“), т.е. има някакви отношения, ама те са доста сложни, може би срамливо интимни, достатъчно лични за да не се навлиза по-дълбоко в тях. Това не бива да го разбираме в смисъл, че ако има нещо срамно, то е самовнушението на балканеца, че е втора ръка човек и следователно чете/създава трета ръка литература...

Ако обаче потърсим историческите корени на разделението Запад - Изток ще трябва да припомним няколко неща, които нямат нищо общо нито с романа, нито с романа. Те са свързани с политиката, религията, икономиката: разпадът на Западната римска империя (395-480 г.) под натиска на **варварите**³! И оцеляването на Източната

² Все пак образователната ни система над сто и тридесет години включва шедевровете на европейската литература, а българските младежи учат в Западна Европа от времето на Петър Богдан, че и по-рано! Няма как поколенията и особено интелектуалният елит, да нямат европейски литературни модели и контакти. В този смисъл за мен по-неразрешим е проблемът с източното влияние.

³ Не е ли станала тя истинска територия на **варварите** в този период?